

**MOLIYAVIY HISOBOTNI TAYYORLASH VA TAQDIM ETISHNING
ASOSIY KONSEPTUAL YO‘NALISHLARI**

Ilmiy rahbar: Olimova Nargizaxon

Andijon davlat texnika instituti

“Buxgalteriya hisobi va menejment” kafedrasi katta o‘qituvchisi

Sharobiddinov Muhammadyusuf

Andijon davlat texnika instituti

“Buxgalteriya hisobi va audit” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekiston korxonalarida moliyaviy hisobotni tayyorlash va taqdim etishning asosiy konseptual yo‘nalishlari tahlil qilinadi. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida hisobotlarni shakllantirish prinsiplari, shu jumladan shaffoflik, to‘g‘rilik va foydalanuvchilar uchun foydalilik kabi asosiy talablar ko‘rib chiqiladi. Moliyaviy hisobotlarni tayyorlashda hisob siyosati, axborotni tuzilish va taqdim etish usullari, shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: moliyaviy hisobot, konseptual yo‘nalishlar, xalqaro moliyaviy hisobot standartlar, hisob siyosati, axborotni tuzilishi, zamonaviy axborot texnologiyalar.

Kirish. O‘zbekiston korxonalarida moliyaviy hisobotni tayyorlash va taqdim etish jarayoni iqtisodiy faoliyatning muhim jihatlaridan biridir. Ushbu jarayon, nafaqat korxonalar ichida, balki ularning tashqi manfaatdor tomonlari, masalan, investorlar, kredit beruvchilar va davlat organlari uchun ham ahamiyatlidir. Moliyaviy hisobotlar korxonaning moliyaviy holati, natijalari va pul oqimlari to‘g‘risida ma’lumot beradi, bu esa qaror qabul qilish jarayonida muhim rol o‘ynaydi. O‘zbekiston korxonalarida moliyaviy hisobot tayyorlashda xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (IFRS) moslashish zarurati mavjud [1]. Bu standartlar moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va taqdim etish jarayonini bir xil

me'yorlarga asoslangan holda amalga oshirishni ta'minlaydi. Xalqaro standartlarga o'tish orqali O'zbekiston korxonalari o'z hisobotlarini global miqyosda tan olinishini ta'minlaydi va xalqaro investorlar uchun qiziqarli bo'ladi.

Moliyaviy hisobotlarni tayyorlash jarayonida ichki nazorat tizimining ahamiyati katta. Ichki nazorat tizimi moliyaviy ma'lumotlarning aniqligi va ishonchliligini ta'minlaydi. O'zbekiston korxonalarida ichki nazorat mexanizmlarini kuchaytirish, xususan, audit va monitoring jarayonlarini yanada samarali tashkil etish zarur. Bu nafaqat moliyaviy hisobotlarni tayyorlash sifatini oshiradi, balki korxonaning umumiy samaradorligini ham yaxshilaydi. Avtomatlashtirilgan hisob tizimlarining joriy etilishi moliyaviy hisobotlarni tayyorlash jarayonini tezlashtirish va soddalashtirishga yordam beradi. Bugungi kunda ko'plab korxonalar an'anaviy hisob-kitob usullaridan foydalanmoqda, bu esa vaqt va resurslarni sarflashga olib keladi. Avtomatlashtirilgan tizimlar yordamida ma'lumotlar tez va aniq yig'iladi, bu esa hisobotlarni tayyorlashda inson omilini minimallashtiradi.

Malakali kadrlarning tayyorlanishi ham muhimdir. O'zbekiston iqtisodiyotida moliya sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislarning malakasi ko'pincha yetarli darajada emas. Malakali kadrlarni tayyorlash dasturlari va o'quv kurslari orqali ularning bilim va ko'nikmalarini oshirish zarur. Bu esa moliyaviy hisobotlarni tayyorlash jarayonida sifatni oshiradi va korxonaning raqobatbardoshligini kuchaytiradi. Bundan tashqari, moliyaviy hisobotlarni taqdim etishda shaffoflikni ta'minlash muhim ahamiyatga ega [2]. Korxonalar o'z hisobotlarini faqat ichki foydalanuvchilar uchun emas, balki tashqi manfaatdor tomonlar uchun ham ochiq va tushunarli tarzda taqdim etishlari kerak. Bu investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun ishonchni oshiradi va O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va taqdim etish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Ular nafaqat korxonalar uchun, balki investorlar, kredit beruvchilar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun ham moliyaviy ma'lumotlarning aniqligi va shaffofligini

ta'minlaydi. IFRS asosida hisobotlarni shakllantirishda bir qator prinsiplarga amal qilish zarur, jumladan shaffoflik, to'g'rilik va foydalanuvchilar uchun foydalilik.

Shaffoflik prinsipining ahamiyati katta. Moliyaviy hisobotlar shaffof bo'lishi kerak, ya'ni foydalanuvchilar hisobotlardan osonlik bilan tushunishi va ma'lumotlarni to'g'ri talqin qilishi mumkin. Shaffoflik, moliyaviy hisobotlarda keltirilgan ma'lumotlarning aniq va to'g'ri bo'lishini ta'minlaydi. Bu, o'z navbatida, investorlar va boshqa manfaatdor tomonlarga korxonaning moliyaviy holatini baholashda yordam beradi. Agar hisobotlar shaffof bo'lmasa, bu ishonchni pasaytiradi va korxonaning obro'siga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

To'g'rilik prinsipi ham muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy hisobotlar tayyorlanayotganda ma'lumotlarning aniqligi va ishonchliligi ta'minlanishi kerak. Bu prinsipga rioya qilish orqali korxonalar o'z moliyaviy holatini haqiqiy ko'rsatishi mumkin. To'g'ri ma'lumotlar asosida qabul qilingan qarorlar korxonaning muvaffaqiyatiga olib keladi [3]. Agar moliyaviy hisobotlarda xatolar yoki noto'g'ri ma'lumotlar bo'lsa, bu nafaqat investorlarning ishonchini yo'qotadi, balki kelajakdagi investitsiyalarni ham xavf ostiga qo'yadi. Foydalanuvchilar uchun foydalilik prinsipi ham muhimdir. Moliyaviy hisobotlar foydalanuvchilarga qaror qabul qilishda yordam berishi kerak. Hisobotlar foydalanuvchilarning ehtiyojlariga mos kelishi va ularning ma'lumotlarga bo'lgan talablarini qondirishi lozim. Masalan, investorlar moliyaviy hisobotlardan korxonaning rentabelligi, likvidligi va umumiy moliyaviy holati haqida ma'lumot olishni xohlashadi. Shuning uchun, hisobotlar foydalanuvchilar uchun tushunarli va aniq bo'lishi zarur. Shuningdek, IFRS asosida hisobot tayyorlash jarayonida muvofiqlik prinsipi ham ahamiyatlidir. Bu prinsipga ko'ra, korxonalar o'z moliyaviy hisobotlarini xalqaro standartlarga mos ravishda tayyorlashlari kerak. Bu nafaqat hisobotlarning sifatini oshiradi, balki global miqyosda tan olinishi uchun ham imkoniyat yaratadi. Muvofiqlik orqali korxonalar o'z hisobotlarini boshqa davlatlardagi korxonalar bilan taqqoslash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bundan tashqari, vaqtning dolzarbligi prinsipini ham e'tiborga olish lozim. Moliyaviy hisobotlar vaqtida taqdim etilishi kerak, chunki moliyaviy ma'lumotlar vaqt o'tishi bilan eskirishi mumkin. Foydalanuvchilar uchun

yangilangan va dolzarb ma'lumotlar taqdim etish muhimdir, chunki bu ularning qaror qabul qilish jarayonini samarali ravishda qo'llab-quvvatlaydi.

Moliyaviy hisobotlar korxonaning moliyaviy holatini aks ettiruvchi muhim hujjatlardir. Ular investorlar, kredit beruvchilar, boshqaruv va boshqa manfaatdor tomonlar uchun qaror qabul qilish jarayonida muhim rol o'ynaydi [4]. Sifatli moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va taqdim etish orqali korxonalar o'z moliyaviy holatini to'g'ri aks ettirishlari, shuningdek, investorlar va manfaatdor tomonlar ishonchini oshirishlari mumkin. Ushbu matnda sifatli moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va taqdim etish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Birinchidan, moliyaviy hisobotlarni tayyorlashda xalqaro standartlarga amal qilish zarur. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) yoki boshqa tegishli milliy standartlar asosida hisobotlarni tayyorlash korxonaning moliyaviy holatini aniq va shaffof tarzda aks ettirishga yordam beradi. Standartlarga muvofiqlik, hisobotlarning ishonchliligini oshiradi va investorlar uchun ma'lumotlarning taqqoslanish imkoniyatini yaratadi.

Ikkinchidan, moliyaviy hisobotlarda ma'lumotlarning aniqligini ta'minlash juda muhimdir. Hisobotlarda keltirilgan raqamlar va ma'lumotlar to'g'ri hisoblangan bo'lishi kerak. Bu uchun korxona ichki nazorat tizimini kuchaytirishi, moliyaviy ma'lumotlarni yig'ish va qayta ishlash jarayonlarini yaxshilashi lozim. Hisobotlarni tayyorlash jarayonida xatolarni oldini olish uchun malakali mutaxassislar jalb qilinishi va zarur bo'lganda tashqi auditorlar tomonidan tekshirish o'tkazilishi tavsiya etiladi.

Uchinchidan, moliyaviy hisobotlarni taqdim etishda shaffoflikka e'tibor berish zarur. Foydalanuvchilar hisobotlardan osonlik bilan tushunishi va ma'lumotlarni to'g'ri talqin qilishi kerak. Moliyaviy hisobotlar murakkab terminologiya yoki noaniq ma'lumotlardan qochib, oddiy va aniq tilda taqdim etilishi lozim. Bu, investorlar va boshqa manfaatdor tomonlarga korxonaning moliyaviy holatini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

To'rtinchidan, moliyaviy hisobotlarda izohlar berish muhimdir. Hisobotlarda keltirilgan raqamlar va ko'rsatkichlar haqida izohlar berish orqali

foydalanuvchilarga ma'lumotlarning kontekstini tushuntirish mumkin. Masalan, o'sish sur'atlari yoki xarajatlar oshishi sabablari haqida izoh berish, investorlar uchun yanada aniqroq tasavvur yaratadi va ularning ishonchini oshiradi.

Beshinchidan, vaqtning dolzarbligiga e'tibor berish zarur. Moliyaviy hisobotlar muntazam ravishda, belgilangan muddatlarda taqdim etilishi kerak [5]. Bu investorlar va boshqa manfaatdor tomonlarga dolzarb ma'lumotlarni olish imkoniyatini beradi. Bunday yondashuv, korxonaning shaffofligini oshiradi va investorlar orasida ishonchni mustahkamlaydi.

Oltinchidan, moliyaviy hisobotlarni taqdim etishda zamonaviy texnologiyalarni qo'llash mumkin. Elektron hisobotlar, onlayn platformalar yoki mobil ilovalar orqali moliyaviy ma'lumotlarni taqdim etish foydalanuvchilarga qulaylik yaratadi va ma'lumotlarning tezkor yetkazilishini ta'minlaydi [6]. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar yordamida analitik vositalar orqali ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish investorlar uchun tushunarliroq bo'ladi.

Yana bir muhim jihat - investorlar bilan ochiq muloqotni yo'lga qo'yishdir. Korxona rahbariyati investorlar bilan muntazam ravishda uchrashuvlar o'tkazishi, hisobotlarni muhokama qilishi va savollarga javob berishi lozim. Bunday muloqot investorlarning ishonchini oshiradi va korxona faoliyatining shaffofligini ta'minlaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, moliyaviy hisobotni tayyorlash va taqdim etish jarayoni korxonaning moliyaviy holatini aniq va shaffof tarzda aks ettirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada keltirilgan asosiy konseptual yo'nalishlar, korxonalarga sifatli hisobotlarni tayyorlashda yordam beradigan muhim omillarni o'z ichiga oladi. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga amal qilish, ma'lumotlarning aniqligini ta'minlash, shaffoflikni oshirish, izoh berish va dolzarb ma'lumotlarni taqdim etish orqali korxonalar investorlar va boshqa manfaatdor tomonlarga ishonchli ma'lumotlar taqdim etishi mumkin. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash va investorlar bilan ochiq muloqotni yo'lga qo'yish, hisobotlarni yanada samarali va tushunarli qilishga yordam beradi. Bularning barchasi korxonaning obro'sini oshiradi va uning moliyaviy barqarorligini

ta'minlashga hissa qo'shadi. Natijada, sifatli moliyaviy hisobotlar nafaqat korxonaning muvaffaqiyatini belgilaydi, balki investorlar va boshqa manfaatdor tomonlar bilan mustahkam aloqalar o'rnatishda ham muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bahodirovich, Xalilov Bahromjon. "MOLIYAVIY HISOBOT XALQARO STANDARTLARI (MHXS) NING TAVSIFI VA MOHIYATI." *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION* 1.3 (2024): 218-224.
2. Sodiqova, N. T., and G. M. Qudratova. "O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BANKLARIDA XMHSNI TADBIQ ETISH XUSUSIYATLARI." *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS* 1.3 (2024): 253-258.
3. Bahodirovich, Xalilov Bahromjon. "MOLIYAVIY HISOBOTLARNI MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TUZISHNING NAZARIY ASOSLARI." *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS* 1.2 (2024): 340-346.
4. Ismoiljon o'g'li, Isroilov Ikromjon, and M. B. Yusupova. "MOLIYAVIY HISOBOT XALQARO STANDARTLARINING O'ZBEKISTONDAGI RO'LI." *Global Science Review* 3.1 (2025): 191-200.
5. Irodaxon, Rustamova. "XALQARO MOLIYAVIY HISOBOT STANDARTLARIGA (XMHS) O'TISHNING O'ZBEKISTON UCHUN DOLZARBLIGI VA MUAMMOLARI." *Tadqiqotlar* 61.1 (2025): 14-16.
6. Teshaboyev, Jamshidbek, and Sardorbek Ismoilov. "MAS'ULIYATI CHEKLANGAN JAMIYATLARDA MOLIYAVIY HISOBOT SHAKLLARI VA ULARNI TUZISH TARTIBI." *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика* 4.17 (2025): 51-55.